

Tato dizertační práce vychází z principů lingvistické analýzy diskurzu. Diskurz jako sociální praxe je zde chápán v historickém kontextu. Práce svým charakterem spadá do tzv. vnějšího vývoje jazyka, opírá se zejména o poznatky historické sociolingvistiky a pragmatiky. Na pozadí vládního jazykově politického nařízení z roku 1897, které v Čechách vyvolalo politickou krizi, je dokumentováno a kontrastivní analýze podrobena řečové jednání Čechů a Němců. Východisko tvoří obsah výpovědí (Aussagen) s výrazně přesvědčovací funkcí. Jedná se o veřejné politické promluvy národně uvědomělých Čechů a Němců prezentovaných v denním tisku. Celkem jsou zkoumány tři obsahové kategorie: autostereotyp, heterostereotyp a postoj k tzv. české otázce. Tyto obsahy se odrážejí v heslech, která jsou pro daný diskurz klíčová (diskurstragende Schlüsselwörter), a jejich konkurenci ze sémaziologického a onomaziologického hlediska (Bedeutungs- und Bezeichnungskonkurrenz). Druhé východisko představují argumentační strategie. Navrženy jsou topické vzorce, které jsou porovnány s ohledem na jejich skupinovou specifičnost a funkci. V popředí přitom stojí sémantická analýza hodnotových a normativních soudů zúčastněných skupin (zásady neorétoriky). Poslední, doprovodnou rovinou je analýza jazykových prostředků sloužících k vyjádření obsahů a argumentů. Výsledky sémiotických a argumentačních analýz přinášejí poznatky o smýšlení, pocitech a cílech národních skupin v době vyhroceného jazykově politického konfliktu. Dominantními vzorci jazykového jednání je argumentační a přesvědčovací složka. Výzkum prokázal, že, přestože jsou obě strany hnány protichůdnými mimojazykovými zájmy a cíli, uznávají podobné hodnoty a užívají v principu ekvivalentní jazykové prostředky a strategie jednání. Do analýz byly zahrnuty zejména politické komentáře, které se v obou národních diskurzech vyznačují ekvivalentní výstavbou textu.